

mijn *streek*

2022

NUMMER 2

Themanummer Portretten van Parkstedelingen

Willy Bus-Berger,
de Hoensbroekse
kleindochter van 'de Radjah'
van Pringgondani

Zuster Peregrina Janssen,
ziekenzuster te Rolduc

Maria Sträter, de eerste
vrouwelijke wethouder van
Kerkrade

en enkele mannen

FRANS GERARDS

Dr. Frans M. Gerards is lid van de redactie van *MijnStreek* en bestudeert aspecten van de geschiedenis van deze regio.

Zuster Peregrina Janssen (1887-1974)

Ziekenzuster van de kostschool en daarna het kleinseminarie te Rolduc

Zuster Peregrina, Anna Maria Hubertina Janssen, op 26 september 1887 geboren te Schinveld, was van 1933 tot 1963 ziekenzuster op het Rolduc III (R.K. kostschool) en Rolduc IV (kleinseminarie). Op 14 april 1915 was ze ingetreden in de Orde van de Kleine Zusters van de H. Joseph te Heerlen, een congregatie of kloostergemeenschap die in 1872 was gesticht door mgr. Petrus Josephus Savelberg. Op 4 oktober 1916 werd ze geprofest, wat wil zeggen dat ze op die dag de kloostergelofte had afgelegd. Op 4 oktober 1941 vierde ze haar zilveren professiefeest.¹ Peregrina betekent 'de pelgrimerende', wat verwijst naar de levensgang van de christen door de wereld op weg naar het huis van de Vader.² In deze bijdrage wordt een beknopte schets van haar levensloop gegeven. Hierbij ligt het accent op de werkzaamheden die ze als ziekenzuster verrichtte op Rolduc. Allereerst vervulde ze de zorg voor de jongens van de katholieke kostschool. De jongens kwamen in die tijd uit heel Nederland naar Rolduc om er de HBS of het gymnasium te volgen. Toen Rolduc in 1946 heel specifiek kleinseminarie was geworden, werd ze de ziekenzuster voor de priesterstudenten.

Stamgezin

Zuster Peregrina of Anna Maria Hubertina Janssen was afkomstig uit een bekend, groot en katholiek gezin in Schinveld. Haar vader, de op 4 december 1857 geboren Henricus Alphonsus Eligius Janssen, vervulde in Schinveld de functie van koster en organist. Hij was gehuwd met de in Wolfhagen-Schinnen op 22 september 1859

Zr. Peregrina. Foto *Limburgsch Dagblad* 30-9-1966.

geboren Maria Agnes Gielen. Hierbij wordt opgemerkt dat het kostersambt in Schinveld al van vóór het jaar 1685 door de familie Janssen werd uitgeoefend, met uitzondering van de periode 1722 tot 1768 toen deze functie werd uitgeoefend door de familie Buysers.³

In de familie Janssen ging het kostersambt steeds over van vader op zoon en het werd regelmatig ook nog eens gecombineerd met dat van schoolmeester en van 1807 tot 1813 zelfs met het ambt van burgemeester.⁴ Het was de overgrootvader van zuster Peregrina, Joannes Henricus Janssen

(1778-1858), die burgemeester van Schinveld was in de Franse Tijd. Deze functie moet hem niet gemakkelijk zijn gevallen. De Schinveldenaren beschuldigden hem ervan dat hij zijn administratie niet op orde had en in onmin leefde met zowat alle inwoners van Schinveld. De Franse prefect te Maastricht vond deze beschuldiging echter te vaag om hem daarvoor gerechtelijk te vervolgen, maar voldoende om hem niet opnieuw te benoemen.

Eerste werkzaamheden

Haar eerste werkzaamheden verrichtte zuster Peregrina in het aan de Putgraaf in Heerlen gelegen St. Jozefziekenhuis; eerst als hulpverpleegster en, na het behalen van haar diploma, als hoofdzuster. In die functie werkte ze elf jaar op de afdeling chirurgie. Daar was ze de rechterhand van dr. Edouard Joseph Hubert Hustinx, die in 1909 als vrouwenarts en chirurg in vaste dienst van het St. Jozefziekenhuis was gekomen.⁵ In 1927 en 1928 volgde ze op de R.K. School voor Maatschappelijk Werk te Sittard de door het Limburgse Groene Kruis georganiseerde opleiding tot huisbezoekerster in het kader van de tuberculosebestrijding.⁶ Daarna werd ze als wijkzuster geplaatst te Heerlerheide. Ze kon echter niet fietsen en daarom werd die functie vroegtijdig beëindigd. Ze werd daarna overgeplaatst naar het sanatorium in Horn. Daar verbleef ze gedurende zes jaar en ze verpleegde er tuberculosepatiënten. In 1933 werd ze overgeplaatst naar Rolduc voor de medische begeleiding van de priester- en niet priesterstudenten aan het aldaar gevestigde onderwijsinstituut.⁷

De zusters op Rolduc

Alle huishoudelijke en verzorgende werkzaamheden op Rolduc werden uitgeoefend door de zusters van Heerlen ofwel de Kleine Zusters van de H. Joseph. Zij schrobden de gangen, dekten de bedden en zorgden voor het eten. Maar van de meeste van die zusters kenden de studenten, ook wel de 'jongens' genoemd, niet de naam. Wie de studenten wel echt bij naam kenden, waren er slechts twee, namelijk zuster Agatha de Jong en zuster Peregrina Janssen. Zuster Agatha de Jong werd door de jongens 'Fientje de Boternon' genoemd. Ze werd zo genoemd omdat ze dagelijks met een spatel in de broodkeuken aan iedere

leerling stukjes boter verstrekte. Dat deed ze drie keer per dag. In totaal verstrekte ze per dag zo'n vierhonderd stukjes boter. Zuster Agatha heeft dit werk maar liefst zevenentwintig jaar lang gedaan. Zuster Peregrina, door de jongens schertsend 'Pillegrina' genoemd, was de ziekenzuster. Iedere morgen ging ze de zalen na om te kijken of er zieken waren. Als die er waren dan nam ze de temperatuur op en als het nodig was, nam ze hen mee naar de infirmerie. Op Rolduc werd namelijk niet van 'ziekenkamer' of 'ziekenzaal' gesproken, maar van 'infirmerie'. Er was er een boven en een beneden. Op de infirmerie boven waren de ziekenkamers en een ziekenzaal. Op de infirmerie beneden was een zaaltje in combinatie met een apotheek. *"De meesten"*, zo zei zuster Peregrina in 1962 tegen een journalist van het Limburgsch Dagblad, *"vinden het niet erg om er een paar dagen te liggen als ze tenminste niet erg ziek zijn"*.⁸ De iets ernstiger zieken kwamen in die infirmerie op kamers te liggen en de anderen op zaal. De echt ernstig zieken gingen naar het ziekenhuis.

Overdag zat zuster Peregrina in de apotheek beneden te wachten op jongens die hulp nodig hadden. De meeste hulpvragen hadden betrekking op een ongelukje, meestal opgelopen bij het sporten, maar *"Soms"*, aldus zuster Peregrina, *"komen ze bij je voor hun kwaaltjes en dan blijkt dat ze alleen maar heimwee hebben. En ze vertellen je zoveel"*. Dat betekende dat zuster Peregrina in die tijd in feite ook psychische hulp verleende. Dat het in die apotheek, waar de jongens over van alles en nog wat vrijuit met haar konden praten, goed toeven moet zijn geweest, blijkt uit de opmerking: *"'t Is het gezelligste hokske van Rolduc"*.⁹

De dagelijkse praktijk

Niet iedere jongen die zich ziek meldde, was natuurlijk echt ziek. Dat was iets wat zuster Peregrina na jarenlange ervaring niet meer kon ontgaan. *"Als ze maar iets kunnen uithalen of als er 's avonds een film wordt gedraaid"*, zo zei ze eens, *"dan zijn ze niet ziek. En ook als ze hier liggen, willen ze 's avonds per se naar de film"*.¹⁰ Volgens de jongens was ze dan ook zelden onder de indruk van hun zielige lijden. Als ze 's morgens het witte gordijn van een chambrette openschoof en een jongen nog in bed aantrof, riep ze met opgeruimde stem: *"Zo jong, ziek of lui?"* En wat je antwoord ook was, zo vertelden oud-Rolduciens

tijdens een reünie, met zichtbaar genoeg stak ze de koortsthermometer in je heiligdom en liet je vervolgens zo een tijdje liggen, terwijl ze de andere chambrettes inspecteerde.¹¹

Op de vraag *“Jong, ziek of lui?”* zo wist een oud-Rolducien zich te herinneren, had hij met schorre stem gezegd: *“Ziek zuster!”* Vervolgens had zuster Peregrina de koortsthermometer in zijn heiligdom gestoken, waarna ze verder was gegaan met haar ronde. Die student had vervolgens de thermometer uit zijn allerheiligste gehaald en er een aansteker onder gehouden. Toen zuster Peregrina daarna was teruggekomen, had hij de thermometer boven de dekens gehaald en tegen haar gezegd: *“Ik heb 'm er al uit gehaald, zuster”*. Peregrina had toen tegen hem gezegd: *“50 Graden... jong, je had allang dood moeten zijn!”*.

Opgemerkt moet nog worden dat de slaapzalen op Rolduc door middel van houten schotten waren onderverdeeld in een groot aantal chambrettes of cellen. Dit waren kleine eenpersoonskamertjes die van boven open waren en waar net genoeg plaats was voor een bed, een kast en een stoel.

Een bijzonder drukke periode brak aan toen Nederland in 1957 werd geteisterd door de Aziatische griep, ook wel de A-griep genoemd. Die griep heerste het hevigst in Limburg. In Kerkrade waren er scholen waar de ziekte 42 tot 54% van de kinderen ziek thuis hield.¹² Op Rolduc waren toen wel driehonderd jongens ziek en ook veel zusters. De filosofen, jongens die de laatste twee jaren op Rolduc filosofie studeerden, liepen toen door de zalen met kannetjes limonade en aspirine. Omdat er zo veel zusters ziek waren, moesten de jongens toen zelf hun bed opmaken, iets wat normaal door de zusters werd gedaan.¹³ Zelfs de zusters van de naaikamer werden toen ingeschakeld. *“Er waren”, aldus zuster Peregrina, “jongens bij die 41 graden koorts hadden als we 's avonds kwamen kijken”*.¹⁴

Welverdiende rust

Maar liefst dertig jaar lang was zuster Peregrina ziekenzuster op Rolduc. Op 4 oktober 1941 vierde ze daar haar zilveren professiefeest. Die dag droeg de directeur 's morgens in de kapel van de zusters een plechtige hoogmis op en aan tafel uitte hij zijn hartelijke dank voor een leven vol

Beeld van zuster 'Peregrien' in het carré van Klein-Rolduc, vervaardigd in 1984 door Godfried Pieters.

toewijding en stille opoffering in dienst van alle bewoners van Rolduc. Verder maakten velen op die dag gebruik van de gelegenheid om zuster Peregrina geluk te wensen.

Pas in 1963, ze was toen al vijfenzeventig jaar oud, vertrok zuster Peregrina naar Huize St. Jozef te Meerssen om er van haar welverdiende rust te gaan genieten. Daar vierde ze op zondag 9 oktober 1966 ook haar gouden professiefeest. Ze overleed op 23 januari 1974 in Heerlen in het bij het Aambos gelegen Moederhuis van de zusters, in de volksmond het Sanatorium genoemd.

Beschouwing

Dat zuster Peregrina het tot op hoge leeftijd volhield om op Rolduc als ziekenzuster te fungeren kan, oppervlakkig beschouwd, worden toege-

schreven aan haar religieuze gezindheid en de daaruit voortvloeiende inspiratie. Uit de in het voorafgaande letterlijk aangehaalde uitspraken over haar werk kan echter worden afgeleid dat het met name haar werkzaamheden als ziekenzuster op Rolduc moeten zijn geweest die haar de meeste voldoening hebben gegeven. Met name de omgang met 'de jongens', die huis en haard hadden verlaten om op Rolduc hun opleiding te volgen, en de zorgen over hun gezondheid en psychisch welzijn, lijken een bijna onuitputtelijk bron van intrinsieke motivatie voor haar te zijn geweest.

Overlijdensbericht

Noten

- 1 *Rolduc's jaarboek* 22 (1942), 19.
- 2 Rijckheyt Heerlen, 352-J Collectie bidprentjes, inv.nr. 994.
- 3 J.W.H. Bosch, *Bijdrage tot de geschiedenis van Schinveld* (Schinveld 1974) 100; *Limburgsch Dagblad* 17-10-1950 en 23-06-1957.
- 4 *Ibid.*, 165.
- 5 Rijckheyt Heerlen, Persoonsdocumentatie Dr. E.J.H. Hustinx. Een bekende uitspraak van deze arts was: "Wen de patiënt genést, dan hat der Oze Léve Heer geholpen, wen de patiënt sturft, hat der Hustinx ut gedool".
- 6 *De Limburger*, 10-11-1928.
- 7 *Limburgs Dagblad*, 30-09-1966.
- 8 *Limburgs Dagblad*, 20-02-1962.
- 9 *Ibid.*
- 10 *Ibid.*
- 11 <https://www.reunierolduc.nl/wp-content/uploads/Tafelspeech.pdf>. Beste Rolduciens, vrienden en vriendinnen.
- 12 *Het Vaderland*, 13-09-1957.
- 13 Zuster Peregrina zei daarover: "U moet niet denken dat die jongens hun bed zelf opmaken! Nee hoor, die kruipen er zo wel in!"
- 14 *Limburgs Dagblad*, 20-02-1962.

Foto uit 1960 gemaakt te Waubach, waar zuster Peregrina op bezoek is bij familie. Op haar arm houdt ze Willemien de Kort. Foto: Facebookpagina 'Schinveld vroeger en nu'; uit het familiealbum van Miryam de Kort (ontvangen na publicatie in MijnStreek 2022-2)